

MÉS ENLLÀ DEL GÈNERE I DE LA COEDUCACIÓ. ESCOLA COEDUCATIVA VERSUS ESCOLA EQUITATIVA

Rosa Guitart Aced
Grup d'Educació i Gènere

**SEGONA JORNADA D'EDUCACIÓ I GÈNERE. SALTAR OBSTACLES O
SUPERAR BARRERES? NOUS REPTES EN EDUCACIÓ I GÈNERE**
Divendres, 25 de novembre de 2016. Vic

LA SOCIETAT: PERVIU L'ANDROCENTRISME

- ❑ Vivim en societat i en societat aprenem, en societat ens eduquen i en societat eduquem
- ❑ Som persones construïdes en la societat en la que vivim, que reproduïm o construïm i desconstruïm a partir del que se'ns oferta i se'ns inculca en els llocs on ens trobem i les influències que rebem. **Ningú construeix del no res, ningú crea a partir del buit**
I en quina societat vivim?
- ❑ Partim que les estructures d'ordre dominant socioeconòmic del sistema productiu actual són **capitalistes/neoliberals** i que en el sociocultural són **patriarcal**

LA VIOLÈNCIA DEL CONSTRUCTE GÈNERE

- ❑ Gènere: construcció social amb clares intencionalitats polítiques de **control social** que prescriu sistemes d'identitat i comportament des del moment que indica el què fer, pensar o sentir cada sexe
- ❑ Es planteja en **termes binaris**: homes i dones. En els models de gènere construïts el dominant és el masculí:
 - ❖ s'estableixen **relacions de domini i subordinació** dels homes envers les dones
 - ❖ tot allò que està classificat com a **femení té menys valor**, incidència i reconeixement social que el masculí.

□ Els models de gènere establerts

Què hi ha al voltant de la demanada “igualtat de gènere”?
Com s’entén aquesta igualtat?

Alguns posicionaments socials

- ❖ La igualtat de gènere demana que dones i homes ostentin i practiquin models de gènere que **siguin igualitaris** en rols i característiques.

Quins són els trets demanats per aconseguir la igualtat?
D’on han sortit? Qui o què li atorga validesa? Són trets que surten dels drets i deures que tota persona hauria de tenir o la seva pertinença i rellevància l’estableix el model de masculinitat dominant?

En masses ocasions els trets sobre els que es reclama igualtat són els que **ostenten el model de gènere masculí dominant**. On són els femenins?

❖ Els models **estableixen lluites** entre els dos col·lectius, relacions basades en el lluïment de forces i habilitats i evidències de mancances o debilitats de l'altra. La bandera de la lluita en contra de l'altra es ostentada diverses vegades per la dona amb l'intent de compensar el paper d'ostracisme històricament imposat. Hi ha veus que indiquen que les dones volem el poder però no per ser lliures i protagonistes de les nostres accions i decisions, sinó per dominar als homes

Què volem: **eliminar les relacions de poder** entre els sexes o continuar mantenint aquesta relació invertint el sexe que ostenta el poder?

Qui és l'enemic?

La lluita no és contra els homes sinó envers les estructures, els grups de poder, els pensaments androcèntrics i patriarcals i els homes i les dones que els imposen.

□ **El gènere és també violència.** El propi constructe en sí mateix és violent. La violència es manifesta de formes diferents

- ❖ La **classificació binària** dels models: masculí i femení.
S'indiquen les característiques que ha de tenir un col·lectiu **deixant de banda** la diversitat i multiplicitat de realitats existents (de gènere, de sexe, d'orientació afectiva-sexual)
- ❖ Les **prescripcions** i limitacions que estableixen els models:
 - prescriuen allò que cada persona ha de ser i també el que no ser
 - no estan en funció de les característiques, capacitats, interessos o desitjos de les persones sinó que són **aquestes les que s'han d'adaptar** al que li demana el model atorgat
 - **generalitzen** les característiques que inclou: tothom igual, establint **determinismes** sobre com s'ha de ser

❖ Es parteix sols d'una **parcel·la** de la nostra persona (el gènere): es **simplifica** excessivament el que som, es nega la complexitat de la personalitat: som cos, cap i cor, hem viscut i vivim en grups determinats, en temps i espais diversos. En les identifications s'interrelacionen elements i influències ben diverses (experiencials, culturals, de classe social i econòmica, de raça...)

Cal que ens continuïn indicant el què hem de fer, sentir i pensar en funció del sexe que tenim encara que el que s'hagi establert en el model sigui més igualitari i les característiques incloses en ell estiguin classificades com emancipadores?

El gènere és una categoria de **control social** que emmarca, coacciona, encasella... a les persones i que funciona com element estructurador en la construcció de la identitat, de les interaccions o de la participació social

- ❖ És **coaccionador i limitador** a l'establir quins patrons de pensaments, sentiments i accions s'han de seguir i quins no es poden produir, limitant les possibilitats d'evolució personal i participació social i tancant les portes a altres maneres de ser, fer i sentir
- ❖ És **reduccionista** al **generalitzar** les característiques que ha de complir tota persona inclosa en un model
- ❖ És **repressiu** a l'impedir que la persona desenvolupi tot el seu potencial, conduint-la a **no ser protagonista** de les pròpies decisions
- ❖ I un model, tingui les característiques que tingui, classifica, limita, **tanca la llibertat d'elecció** dels trets a incloure ja que estipula els que sí hi han de ser així com els que no es poden incorporar.

La obligada identificació amb els models de gènere és un **atemptat** contra la **llibertat i la capacitat crítica** personal i va en contra de la dignitat i els drets personals. Cada persona ha de poder decidir com ser dona o home (o les dues alhora o cap d'elles), quins trets incorporar, amb quins identificar-se o quins vol rebutjar. Les identitats són diverses i hauríem de poder escollir-les o crear-les lliurement.

Per què **acceptar el control dels grups de poder dominants** que ens indiquen com hem de ser a partir d'establir models de gènere?

GÈNERE I INSTITUCIÓ EDUCATIVA

- ❑ L'escola és una **eina social**. Com institució, reproduueix el pensament dominant de qui la controla: la realitat de l'escola es conforma a partir de la interrelació dels sistemes en els quals forma part, sistemes on hi ha sexisme i discriminacions de forma explícita o tàcita
- ❑ El **currículum ocult** és una de les vies de les desigualtats: va reproduint i produint ideologies androcèntriques, imposa pensament dominant i el valida per la normalitat i quotidianitat amb el que s'envolta, anul·lant resistències i provocant estats de "**naturalització**" i "**normalització**" de discriminacions i desigualtats

- El centre escolar **contribueix** a la construcció de marcs de significats basats en l'androcentrisme a partir de:
 - ❖ sabers i coneixements impartits i valorats,
 - ❖ estructures i organitzacions muntades,
 - ❖ models de masculinitat i feminitat demanats i mostrats
 - ❖ pràctiques i experiències proposades
 - ❖ relacions interpersonals establertes entre els membres de la comunitat educativa....

LA COEDUCACIÓ

La coeducació ha estat i continua essent un estàndard de la lluita feminista i educativa per l'abolició de les discriminacions i la restauració dels drets i la dignitat de les dones. No obstant,

- ❑ els objectius que es planteja l'escola coeducativa es tradueixen majoritàriament en **accions poc intencionades i explícites**
- ❑ els projectes coeducatius que sí són explícits centren bàsicament **la seva atenció** en la igualtat de gènere (reduïda masses vegades a la utilització del llenguatge), en la violència de gènere (en les interrelacions i des del seu àmbit preventiu) i en aspectes curriculars de l'àrea social (la discriminació que han patit les dones al llarg de la història o la invisibilitat de la cultura i els sabers femenins)

Què queda pendent en la coeducació?

- El qüestionament dels models de gènere es centra més en les característiques atorgades que en els elements **estructurals i ideològics** que han creat els models i els mantenen
- No qüestiona la normalitat atribuïda a la necessitat d'**identificació personal** amb un model de gènere i, en alguns casos, no qüestiona l'innatisme en característiques atorgades als sexes
- No qüestiona el propi **constructe de gènere** ni les limitacions que imposa ni la significació donada a les característiques del model normatiu (femella-dona-blanca-heterosexual, mascle-home-blanc-heterosexual) sinó que el normalitza i el continua reproduint

- ❑ No té com a qüestió referent el replanteig i el treball del model de gènere **masculí** construït ni els drets de nens i nois a poder ser educats en models de masculinitat no normativa o en models no basats en el gènere
- ❑ No evidència, ni treballa de forma intencionada, **la diversitat de gènere, de sexe o de desig sexual**: nens i nenes, adolescents amb identitat de sexe, identitat o expressió de gènere o d'orientació afectiva/sexual no normativa són tractats, en la majoria dels casos, com **persones amb característiques especials** i no com a realitats normalitzades. Tampoc es recull de forma intencionada i explícita les desigualtats o discriminacions que poden patir.

Si les transformacions i els canvis que ens planteja la coeducació les hem de continuar, cal també conscienciar-nos que hi ha situacions no resoltes i que hem **d'anar més enllà**.

ESCOLA COEDUCATIVA VERSUS ESCOLA EQUITATIVA

Partim que la persona educadora **no discrimina a ningú**, acompanya a tothom, nenes, nens, noies, nois, homes, dones per:

- ❑ Ajudar a que la persona sigui el més **lliure** possible **per decidir** com ser, què fer i escollir com s'enfronta al que té i al que viu
- ❑ Oferir **eines, espais, opcions...** que es puguin experimentar i que facilitin que cada persona sigui el més autònoma possible i protagonista de la seva vida.

Cal

- ❑ **Prendre consciència** de la societat androcèntrica en la que ens trobem i dels mecanismes i eines que utilitza el pensament dominant. L'escola no s'escapa d'aquestes influències, no és neutre. El pretès “**neutre**” és masculí. Això demana:
 - ❖ La **reflexió** sobre els pensaments, creences, imaginaris i pràctiques **pròpies**
 - ❖ El reconeixement de la **validesa de la pròpia vivència**, de la pròpia experiència... però estar obertes a **qüestionar-les**, a revisar-les, a deconstruir-les.
 - ❖ La **reflexió conjunta** amb la comunitat educativa sobre pensaments, estructures i pràctiques que es realitzen
- ❑ Reconèixer la **igualtat de drets i deures** entre les persones i la **equitat** en la manera en com practicar-los.

- ❑ Reconèixer les diferències entre les persones i la **diversitat** personal i col·lectiva com a **font de riquesa**. Evidenciar i posar sobre la taula, no com anècdota sinó com a realitat valuosa, diversitats d'identitats o d'expressions de gènere, de sexe o de desig sexual, o diversitat de models familiars on s'inclou el nostre alumnat
- ❑ **L'eix de l'ensenyament/aprenentatge** ha de ser la persona. Implica: adaptar els objectius que es volen aconseguir, les programacions, les estratègies didàctiques o les interaccions, a les seves particularitats per acompanyar-la no limitant el que és o el que pot fer, pensar o sentir. I demana **no generalitzar**.

- ❑ La cultura i els valors considerats **femenins** han de ser **reconeguts** com a aportacions fonamentals i imprescindibles en la història de la humanitat i per a la construcció quotidiana de la nostra societat. S'ha de **visibilitzar** el paper de les dones i els rols que se'ls han atribuït en la història, la cultura, la societat, la vida quotidiana, la creació de coneixement... I **donar valor** universal a allò considerat femení que possibiliti relacions equilibrades personals i socials i creixement social
- ❑ Prendre consciència de les **discriminacions** que han patit i pateixen les persones pel gènere que se'ls atribueix (o que no se'ls pot atribuir) o per l'orientació afectiva/sexual que tenen i de les causes que les han provocat. I cal fer-ho **evident**.

- ❑ **Deconstruir el gènere** com a sistema demanat d'identificació personal. Nenes, nens, noies i nois han de poder apropiarse de qualsevol tret personal o cultural, estigui classificat com a masculí o com a femení i poder exercir lliure elecció d'interessos, projectes, espais a ocupar, identitats i orientacions sexuals...
- ❑ Partir dels pensaments per **passar a l'acció**: basar-se en l'acció bel·ligerant personalment i com a col·lectiu
 - ❖ amb les estructures, pensaments i accions androcèntriques, sexistes i homofòbiques
 - ❖ amb les discriminacions i desigualtats envers qualsevol sexe, orientació afectivo/sexual, expressió o identificació de gènere
 - ❖ amb qualsevol poder, pensament o acció que obligui a una persona a no poder escollir lliurement com ser, com pensar, com actuar o com estimar respectant als altres.

No tot és negre. I l'espai d'autonomia,
de llibertat, de rebuig i lluita no ens el
treu ningú, ni personalment ni com
institució escolar

Gràcies